ఎక్సురేఇలా ★ "విహారి"

న్యాయం

న్యాయమూ ధర్మమూ అంటే పడి చస్తుంది లోకం. యెవడి నోట విన బోయినా నాయ్యం తాండవం ఆడుతుంటుంది. వొక్కోసారి నిదానించి చూస్తే యీ లోకంలో అన్యాయం అనేది లేనేలేదా అని పిస్తుంది. వాన వెలిసినతర్వాత కుఱ్రవాళ్ళు బజార్లో యిసకతో పిట్టగూళ్ళు కట్టుకొని ఆనందిస్తుంటే, మరోకాస్త యెదిగినవాడు వచ్చి, అన్నిట్నీ వొక్కసారిగా కాలితో నులిమి, అది పెద్దవాళ్ళవరకూ వెళ్ళితే, ఆ కుఱ్రాడు ఆవూరి పొలిమేర దేవతసాక్షిగా తానాపనిచెయ్యలేదనీ, కుఱ్రాళ్ళే తనమీద ద్వేషంతో అబద్ధాలు కల్పించారనీ వాదిస్తాడు. గత మాఘ మాసంలో అయిదు రూపాయల మూలధనంతో వ్యర్తకం ప్రారంభించిన స్వాహాబ్రదర్సు ప్రొప్రయిటర్ తన పదివేల రూపాయల మదింపుగల స్టోర్సులో కూచోని సిజర్సుకాలుస్తూ 'ధర్మమేజయం' అన్నాడు. మొన్నమొన్న. పిత్రార్జితమంతా యేదో వొక నెపంతో తెగబరికి, అన్యత్ర సుఖజీవనానికి సరిపొయ్యే ఆస్తిని తన స్వార్జితరూపంతో కాని, భాగమని తమ్ములుఅడిగితే "దేవుని యెదటా — ప్రమాణంచేసి — నిజమేచెబు తానూ—అబద్ధంచెప్పనూ? యీ ఆస్తంతా నాస్వార్జితమే" అంటూ న్యాయంకోసం కోర్టులో న్యాయమూర్తి యెదుట మోక రించాడు వొకపెద్దన్న. వున్నదాంతో తృప్తిపడి, యేపాపమూ యెరక్క కడుపులో చల్లకదలకుండా కృష్ణా—రామా అంటూ. కాలక్షేపం చేస్తుంటే చిన్నచిన్న ఐరోపా రాజ్యాల్ని అరటిపళ్ళలా దిగమింగి. "యీ నేను చేసేపనంతా ప్రపంచశాంతిని శాశ్వ తంగా స్థాపించడానికే" అని చెబుతున్నాడు ఒహ బ్రష్టుమీసాల నియంత. యిలాం టప్పుడు యింక అధర్మానికి చోటెక్కడుంది? అన్యాయానికి తార్—టికానా యెక్కడుంది?

నిజం మాట్లాడాలంటే మనస్సులో ధర్మ నిర్ణయంచేసి, న్యాయం [illegible] దియ్యడం ప్రాణసంకటం. అసాధ్యం కూడా, న్యాయం యొక్కగతి అతి సున్నితంగా వుంటుంది. లోకంలో వొకప్పుడు న్యాయమైంది మరొ కప్పుడు అన్యాయమూ, హాస్యాస్ప దమూకావడం మనం చూస్తూనే వున్నాం. అలాగే వొకరికి న్యాయమైంది మరొకరికి అన్యాయంగా వుంటుంది. మరి కొందరికి తానుచేసిందల్లా నాయ్యమూ, యితరులు చేసిందంతా అన్యాయమూ అవు తుంటుంది. అదికూడా చూస్తూనేవున్నాం.

నాయ్యంచెప్పే సందర్భంలో యీమధ్య వొకసారి ధర్మసంకటం వొచ్చిపడ్డది నా మట్టుకి నాకు. కాని అనుభవజ్ఞుడూ, మంచి లౌక్యుడూ అవడంవల్ల సులభంగానే తేల్చి చెప్పగలిగాడు కరణం సముద్రాల అగస్త్య రావు.

కస్బాలో బీదవాళ్ళ వెల్‌ఫేర్ మీటింగు జరుగుతుందంటే వెళ్ళా, యెలా జరుగు తుందో, యెంతమందివస్తారో చూచివద్దా మని. వుదయం మొదలు సాయంత్రంవరకూ వెదికా ముఖ్యముఖ్య స్థానాల్ని. రెండు చెవులమధ్య తలవుండే మనిషినంతా అడిగి చూచా. లాభంలేకపోయింది. వెళ్ళినదారిన్నే వూరుచేరుకున్నా. తర్వాత నాలుగురోజులకి వొచ్చినపేపర్లో ఆ సభనుగురించిన వివరాలు వొచ్చేశాయి. క్లబ్బుదగ్గరి మైదానంలో బ్రహ్మాండమైన సభ జరిగిందనీ, ఐదువేల మందిధనికులూ, అధికార్లూ కూడారనీ, మంచి మంచితీర్మానాలు చేశారనీ, జయప్రదంగా జరిగిందనీ వగైరా—యి డబ్బు ఖర్చుపెట్టి వెళ్ళి చెడతిరిగి వొచ్చినా సభ నాచర్మచక్షువులు చూచేప్రాప్తం పోయింది. మొత్తం మూడుసార్లువెళ్ళా క్లబ్బుకాడికి కాని నాకా పొఱకులే కనప[illegible] యింతకూ అలాంటివి చూడ్డానికి పూర్వ[illegible] సంస్కారం వుండాలి. వూరికే అబ్బుతు ఆలాటిది?

కస్బానుంచి వాపసువొచ్చే సందర్[illegible] లోనే నేనో బొగ్గుబస్సులో సవారి చెయ్యా[illegible] వొచ్చింది. దాంట్లోనే యెక్కారు అ[illegible] రావు మొదలైన చాలామంది. [illegible] మేఘాలమీద దొడుతోలుతుండేదని [illegible] ప్రొప్రయిటరూ సారథీవారూ చెబ[illegible] ఆబస్సు, ఆనాడు యేం వల్లతప్పిందో, [illegible] వైమైళ్ళవరకూ వెళ్ళి నిలిచిన నిలక[illegible] వొకటోతరగతి ప్రయాణికులు తప్ప, తతిక్[illegible] మేమందరమూ దిగి యెంతముందుకు తోసినా మొండికాలు చాచింది. యిహ లాభంలేదని ఆ యెండలో వో వేపచెట్టు కింద చేరుకున్నాం. ఆమాటా యీ[illegible] జరిగే సందర్భంలో వో అర్ధనాగరికజ సంస్కారంగల బలిష్ఠమైన మనిషి తన సంగతి యిలా పరిచయమయ్యాకచెప్పి, "యిందులో న్యాయం తేల్చండీ" అంటూ అడిగాడు.

నా చిన్నతనంలో మాతండ్రి నన్ను మూ[illegible] ఫారం వరకూ దేకించి పరమపదిం[illegible]

?

నీలాకాశం! నిశీధరాత్రం;!!
రివ్వురివ్వుమను ప్రళయమారుతం;
గుహూ. గుహూ, యను గూబల నాదం;
విషాదం మనమున విషాదం!!!
దడదడ బండ్ల ప్రయాణం,
గడగడ శీతల వర్షం,
బావురు మనుచు బాలికశోకం!?
ప్రళయ రాత్రిలో విషాదఘట్టం —
[illegible]

వీరలుమాత్రం మనుజులుకారా?
వీరికి మాత్రం హృదయంలేదా?
ఆకలిచిచ్చును ఆర్పేదెవ్వరు?
పేదతనమును త్రోలేదెవ్వరు?
హృదయక్షోభను తీర్చేదెవ్వరు
పేదబాలను బ్రోచేదెవ్వరు?
వడగళ్ల వానలో
విరజిమ్మ గాలిలో
బాలికపాపం!

గో నాచదువు కడబట్టింది. పెళ్ళి
వో కాయగూడా కాశింది. యేదైనా
ృగం దొరుకుతుందేమోనని ప్రయత్నం
మూచా—చివరకి షావుకారి గుమాస్తా
హాడా దొరకలా. అంచేత యెటూ
ంటపోషణ జరగాల కొబట్టీ—ఆస్తి
స్తులు లేవు కొబట్టీ కూలికి వుపక్రమించా.
ప్పముంది? మా తాత తండ్రులందరూ
స్యగాలే వెలిగించారా?

రోజులు యేదోవిధంగా జరిగిపోతూ
చ్చాయి. డబ్బిచ్చి తక్కువపని చేయించు
ంటే పని బాకీపడి, తిరిగి వుత్తరజన్మంలో
ను రుణస్థుడనై పోతాననే కనికరంవల్ల
క్కో-ధర్మాత్ముడు పూర్తి నూరుపాళ్ళూ
నితీసుకొని మరీ—వొదిలేవాడు. యింటికి
చ్చేసరికి కాళ్ళలాక్కొనిపొయ్యేవి. అంచా
నూ, కులంలో తప్పులేదు కనుకనూ,
పిత్రుపితామహులు ఆచరించిన ధర్మం
నుకనూ అలా శ్రమకలిగిన రోజంతా
స్త కల్లంగడికి వెళ్ళి వొస్తుండేవాణ్ణి.
యిలా నెలలుగడిచాయి. నిషా చాలకుండా
వొస్తూవొచ్చింది. అంచాత దాన్ని మరి
కొంత సేవించకతప్పించికాదు. కావి యెంత
కాగిన్నా జాగ్రత తప్పకుండానే వుంటూ
కొచ్చా.

వొహనాడు రాత్రయాక యింట్లో వుప్పు
లేదన్నది మాది. "పొద్దునంతా గాడిదలు
కాశావా" అని కాస్త కూకలువేసి, రొండ
ణాలు పట్టుకొని అంగడికెళ్ళా. అప్పుడే
వో-గుమాస్తా కాబోలు రొండణాలిచ్చి వో
రెండుశేర్ల వుప్పు పట్టుకెళుతున్నాడు. అది
త యీకళ్ళతో చూచా, నేనూ రొండణాలిచ్చి
భరుగుపట్టా వుప్పుకని. షావుకారి వొకటి
ప్పరశేరు మాత్రంవేసి యింకలే—అన్నట్టు
మూలిగాడు. నేను రొండుశేర్లూ పూర్తిగా
వెయ్యమన్నా. అతడు లేదు పొమ్మన్నాడు.
నేను "ఆ గుమాస్తా యెక్కువేం? నేను
కూడా రెండణాలిచ్చాగదా"న్నా. షావుకారు
కోపంతో "నీకేం తలతిరుగుతుందా?—
ఉన్నులు పడాలా?—తాగొచ్చావా? మెడబట్టి
గెంటాలా" అంటూ యింకా యింకా
ఇసబారాగా కేకలకు లేచాడు. నావొళ్ళు మండి
రాపోయింది. యిదివరలో వరసగా వారం
మ్రోజులు కూలికి పిలిచి, రొండురోజులకూలి
వా యెగబెట్టిన మహానుభావుడు. అదికూడా
తోడయింది. పైపెచ్చు నిషాలోగూడావున్నా.
యింతయినా సంబాళించుకొని, "యిక్కడకి

యీమాటలు తనకు అవమానంగా తగి
లాయో యేమో అతగాడు మొహమంతా
కళ్ళుచేసుకొని డబ్బు యిచ్చేదిలేదనీ, నీ
యబ్బతో చెప్పుకొమ్మనీ, లం—కొడకా అనీ,
యింకా యిలాంటిమాటలు చాలా నీచంగా
వాగసాగాడు. నాకోపానిగ్గూడా కట్టతెగి
పోయింది. అతడన్నమాటలన్నీ తిరిగీ
అనేశా. ఆ వుప్పు అక్కణ్ణే పారబోసి
యింటికొచ్చేశా.

తెల్లవారి యెనిమిదిగంటలకే నాకు దూత
దర్శనం జరిగింది. న్యూసెన్సుకింద వ్యాజ్యం
నెత్తికెక్కింది. వున్నవ్యవహారం యధాశక్తి
మనవిచేసుకున్నా. కాని, అది మరోశక్షన్
అవడంవల్ల లాభం లేకపోయింది. నాలుగు
నెల్లు రాజాన్నంతిన్నా.

జేల్లో సజ్జన సాంగత్యం దొరికింది ఆ
రొండు మూడు నెల్లల్లోనే. తత్కారణంగా
అనుకోదగ్గంతగా మారిపొయ్యా మానసి
కంగా. కాయశుద్ధికూడా జరిగింది. యేకాంత
వాసం—మితాహారం—నియమమైన కార్య
క్రమం—సత్సంగతి — మాదకద్రవ్యపాన
హీనతా నాలో నిజంగా కొంతంతమార్పు
తెచ్చింది. చిన్నప్పట నాలుగక్షరాలూ దాన్ని
శుద్ధపరిచాయి. అంచాత వూరు చేరినప్ప
ట్నుంచీ నేనో కొత్తమనిషిగా అందరికీ
కనపడసాగా. యీకారణంవల్ల నాకో
ఖద్దరుషాపులో పదిరూపాయల జీతంమీద
గుమాస్తాపని దొరికింది. వొకవిధమైన సుఖ
జీవనం సాగింది.

నామార్పు మా వీధిలో కొందరు యువ
కుల్ని ఆకర్షించింది. క్రమంగా గురుభావం
గలవారు యెక్కువయ్యారు. నా సలహాకు
విలువకలిగింది. అందరూ క్రమంగా తాగుడు
మానేశారు మా వీధిలో. యిందువల్ల కల్లు
యిజారాదారునకు గిరాకీతగ్గింది. కాస్త కన్ను
యెర్రపడ్డది. వొహనాడు యేకాంతంగా నాతో
"యేంవోయ్—కాస్త కన్ను కలిగివుండు.
బాగుపడడం చాలాకష్టం, చెడి
పోవాలంటే నిమిషంపట్టదు. చూచుకో."
అంటూ వార్నిరగు యిచ్చాడు.

నాకు అర్ధం అయింది. నేను "నీకేం
అపకారం చెయ్యలేదే!" అనిమాత్రం అన్నా.

రొజ్జెల్లు జరిగాక వొకనాడు కల్లుపాక
దగ్గరిగా యేదో పనిమీదవెళ్ళుతున్నా. నాసలహా
పొందినవాళ్ళలో యిద్దరు యువకులు అక్కడ
నిలబడి, పానార్థం వెళ్ళేవాళ్ళకి పానంవల్ల
కలిగే కష్టనష్టాలను వివరిస్తూవున్నారు. వాళ్ళ

నిలకడమీద ఆ యిద్దరు యువకులకంటే
నేనే అపరాధినని తేలింది, మొదట్లో వుపదేశ
కుణ్ణి కాబట్టి అంతవరకూ కొంత బాగానే
వుంది. కాని, నాకు తెలీకుండానే నేను పానా
సక్తుల్ని వొద్దుపొమ్మన్నానని ఇజారాదారు
అనడమే నాకు చిత్రంగావుంది, ఫలితార్థం
ఆ యువకులకు నెలల్లో ముగిసేది నాకు
ఆర్నెల్లవరకూ పట్టింది అంతే!

వొహవేళ నేను చెప్పాననే అనుకోండి.
తాగి తత్కారణంగా కాస్త వడిగా మాట్లా
డితే తప్పాయె! తాగితే తప్పుచేస్తారని,
వొద్దండీ నాయన్లూ, అంటేకూదా మహా
తప్పాయె! యిందులో న్యాయం యెలానండీ
తేల్చడం? నేను యిదేరావడం శిక్ష ముగించు
కొని," అన్నాడు.

అందరూ వూరుకుండిపొయ్యారు.
యెవరూ యేమీ చెప్పకపోతే యేం బాగుం
టుంది? అగస్త్యరావు తన్ను వుద్దేశించే
ఆతడు అడుగుతున్నాడని సరిపెట్టుకొని
యిలా అన్నాడు. తన్నుతానే తక్కువగా
చూచుకుంటె యితరులు ఆదరిస్తారా?

"ఔను. రెండుసార్లూ నీవు అపరాధివే.
పరిశ్రమచేసే ప్రతివాడూ సాయంకాలంగా
కాస్త రిఫ్రెష్ అవడానికి తగినంతద్రవం
సేవించడం పరమధర్మమే. కాని తిరిగి
మామూలు పరిస్థితికి తిరిగి వచ్చేవరకూ
వాడు బయటికి రాకూడదు. దానివల్ల అషావు
కారివంటి పరోపకారులయిన పెద్దలకు నొప్పి
కలగడానికి అవకాశంవుంది. యింక
రొండోది: నీకు నీవు కర్తవు—అధికారివి.
తాగూ—లేకుంటే మాను. అంతేగాని, యిత
రులకు అలా 'కాదు—కూడదు' అని
చేప్పడం నీ డ్యూటీలోచేరదు. అధికారంమీరి
సంచరించినవాడివి అవుతావు. యిజారా
దారుకు నష్టం కలిగించినవాడివీ—కొందరి
ఆరోగ్యాన్నీ—ఆనందాన్నీ పాడుచేసినవాడివీ
అవుతావు. నీవు వొహవేళ బహిరంగంగా
చెప్పకపోవచ్చు. అంతమాత్రంతో నీవు
నిరపరాధివికావు. 'కర్తా కారయితాచైవ,
ప్రేరకశ్చానుమోదకః .... అన్నాడు శాస్త్ర
కారుడు. శాస్త్రమంటే యేం మజాఖా అను
కున్నావా! యింతకూ నీవు అదృష్టవంతుడివి
కాబట్టే పరం పాడుచేసుకోకుండా, యిహం
లోనే శిక్ష పూర్తిచేసుకున్నావు. యెంత
వాళ్ళకోగాని అలాటిది సంభవించదు. అయిం
దేమో అయింది యికమీదనైనా యిలాంటి